

Câmpul lexico-semantic al numelor de stări asociate binelui și răului

Daniela Ispas (Petcu)
Studentă Doctorandă, Universitatea din Craiova

Abstract

This study analyses some terms from the lexico-semantic field of the states associated with good and evil. Thus, the studied lexemes relate to values or non-values. The semic and contextual analysis highlights such terms as PEACE, SILENCE, WAR, ANGER, RAGE, and DESTRUCTION, as well as the relations between them. The common and variable semes of the given abstract nouns are helpful in the process of defining them. The diversity of contexts in which the analysed terms occur in the biblical text makes it necessary to disambiguate the meanings of polysemous terms. In constructing the meaning of these lexemes, the interaction between cotext and context is considered. The semantic properties of the terms included in this paradigm are highlighted in various linguistic and extralinguistic contexts. By analysing the lexemes that refer to the interpersonal relationships, certain aspects specific to the lexical-semantic field are highlighted, helping decode the text.

Keywords: *lexical-semantic field, context, semic analysis, good, evil*

Introducere

Corpusul din care sunt extrase exemplele îl reprezintă Biblia, ediția 1988. Termenii analizați nu sunt neapărat specifici limbajului religios. Sunt utilizate dicționare pentru clarificarea definițiilor lexemelor studiate. Metoda folosită în descrierea câmpului lexico-semantic este analiza semică și contextuală. Pornind de la conceptul binelui și al răului și ajungând la cuvinte, se creează un câmp onomasiologic. Au fost alese lexemele PACE, LINIȘTE, RAZBOI, MÂNIE, FURIE, PRĂPĂD datorită frecvenței și reprezentativității lor în textul studiat. Substantivele au un rol pivot al contextului de actualizare a verbelor și a adjectivelor.

1.1. Analiza semantică

Conform autorilor Denis Le Pesant și Michel Mathieu-Colas, descrierea unui cuvânt din punct de vedere semantic presupune mai multe operații, cum ar fi: cunoașterea sensurilor cuvântului, întocmirea schemei de argumente, distribuirea în subclase, dacă este necesar, identificarea sinonimelor, a antonimelor cuvântului respectiv, referințe la sistemul aspectual, transformări, precum și specificarea domeniilor de utilizare. Evident, din perspectiva temei studiului prezent, interesează și relațiile dintre lexemele aceluiași câmp sau ale aceleiași paradigme. Autorii citați afirmă referitor la cunoașterea sensului sau a sensurilor unui cuvânt că aceasta „înseamnă a avea *instrucțiunile de utilizare* ale acestuia, adică a ști cu ce cuvinte trebuie combinat pentru a produce un discurs bine format din punct de vedere sintactic și semantic” (t. n.) (Le Pesant, Mathieu-Colas 28).

Cu ajutorul analizei componentiale și al relațiilor semantice, se poate face descrierea elementelor paradigmatică dintr-o anume clasă (Bossmann

704). Le Pesant și Mathieu-Colas au identificat în descrierea semantică zece trăsături: șase trăsături de argument (uman nepredicativ, animal, vegetal, neînsușit concret, locativ, substantiv de timp) și patru trăsături de predicat (uman predicativ, acțiune, stare, eveniment). Sunt urmărite funcțiile semantice ale subordonaților în raport cu centrul de grup. Substantivul denumește obiecte în sens larg. Lexemele din câmpul lexico-semantic al numelor de stări asociate binelui și răului se definesc prin proprietatea semantică: [stare] și prin semul gramatical [substantiv] (abstract).

Lexemul PACE comportă următoarele sensuri în limba română:

PACE, păci, s.f. 1. Stare de bună înțelegere între popoare, situație în care nu există conflicte armate sau războaie între state, popoare, populații. 2. Acord al părților beligerante asupra încetării războiului. 3. Lipsă de tulburări, armonie, înțelegere. 4. Liniște sufletească, stare de calm sufletesc – Lat. *pax, pacis*. (DEX 839)

Forma de plural, *păci*, este puțin folosită în comunicare. Semele caracteristice sensului 1 sunt: /stare/, /bună înțelegere/, /relație între popoare/, /absența conflictelor armate/. La acestea se adaugă trăsătura semantică și gramaticală /nenumerabil/. *Pacea* face parte din rodul Duhului: „Iar roada [sic!] Duhului este dragostea, bucuria, pacea, îndelunga răbdare, bunătatea, facerea de bine, credința, blândețea, înfrânarea, curăția (Galateni 5, 22). Cuvântul PACE, la origine, „exprimă o plinătate, o stare desăvârșită de sănătate, de bunăstare, de fericire” (Toma 161). El intră în urarea liturgică „Pace vouă!” – Pax vobis (în latină): „El (Iisus) a stat în mijlocul lor și le-a zis: *Pace vouă!*” (Luca 24, 36). Izvorul păcii este Dumnezeu: „Pacea Lui nu va avea hotar” (Isaia 9, 6). Termenul este atestat în vechiul manuscris *Psaltirea Hurmuzaki*: „puse în hotarele tale pacele [sic!]” și în scrierile lui Coresi: „Și voiu [sic!] da pace țarei [sic!] voastre ...și veți goni vrăjmașii voștri” (DLR Tomul VIII 9). Despre semnificația cuvântului PACE citim în *Dicționarul de imagini și simboluri biblice*:

Principala semnificație a păcii din Biblie este cea politică. Însă semnificațiile politice ale păcii sunt asociate cu semnificații emoționale și psihice, precum și cu numeroase imagini din domeniul militar, agricol și casnic. Iisus a propovăduit Evanghelia păcii vindecând și făcând bine (Fapte 10, 36)”. (*Dicționarul de imagini și simboluri biblice* 715)

Ca și ambasadorii păcii sau precum împăciuitorii din Vechiul Testament, Ioan Botezătorul a îndrumat oamenii pe „calea păcii” (Luca 1, 79). Printre imaginile figurative folosite pentru a exprima aspectele legate de PACE, se regăsesc sinecdoca *picioarele*, care aleargă pentru a răspândi vești bune (Isaia 52, 7; Efeseni 6, 15), precum și simbolul *porumbelului mesager* (Facerea 8, 8-12). PACE este traducerea cuvântului ebraic שָׁלוֹם (*shalōm*) și a cuvântului grecesc ειρήνη (*eirēnē*), care în limba română a ajuns să însemne lipsa a ceva, de exemplu a războiului. În limba ebraică însă, „pacea este ceva mult mai pozitiv; pace este tot ceea ce duce la binele suprem al omului” (Barclay 90). În Noul Testament, cuvântul *eirēnē* apare de optzeci și opt de ori, așa cum arată William Barclay, fiind prezent în fiecare carte. Este întâlnit adesea în saluturi specifice evreilor (Romani 1, 7; Efeseni 1, 2 etc.). Pavel folosește adesea formula de salut: „Har vouă și pace!” (I Corinteni 1, 3). *Eirēnē* descrie perfecțiunea relațiilor. În *Dicționarul analogic și de sinonime* se regăsesc numeroase cuvinte și expresii din sfera de înțeles a lexemului PACE: „înțelegere, armonie, prietenie, liniște, tihnă, calm, împăcare; pipa păcii,

porumbelul păcii, tratat de pace, sol de pace” (DAS 199). Termenul CALM nu se regăsește în Biblie.

Termenul LINIȘTE este definit astfel: LINIȘTE s.f. 1. Lipsă de zgomot, tăcere; calm, acalmie. 2. Stare (sufletească) lipsită de zbucium, de frământări; tihnă, pace, seninătate. Loc. adv. În liniște = liniștit, netulburat, fără zgomot – *Lin* + suf. *-iște*. (DEX 654)

Substantivul este defectiv de plural. Formula semică a lexemului LINIȘTE, atunci când are sensul al doilea dintre cele menționate anterior, este compusă din: /abstract/, /stare/, /lipsită de zbucium/, /nenumărabil/. LINIȘTE și NELINIȘTE sunt antonime componentiale gramaticale, antonimul cuvântului LINIȘTE fiind format cu ajutorul prefixului *ne-*.

Termenul NELINIȘTE, care comportă pluralul *neliniști*, este definit astfel: „Stare de agitație, de frământare, de neastâmpăr; tulburare, îngrijorare, teamă, panică (nelămurită) – Pref. *ne-* + *liniște*” (DEX 778). Semele lexemului NELINIȘTE, extrase și din exemplele date mai jos, sunt: /stare/, /de agitație (zbucium)/, /relație intrapersonală/, /negativ/. Astfel, semul incompatibil între LINIȘTE și NELINIȘTE este dat de absența sau de prezența zbuciumului sufletesc. Diferențele semantice (semele variabile) se adaugă semelor comune.

Lexemul RĂZBOI (cu pluralul *războaie*) are sensul următor precizat în dicționare: Conflict armat de durată între două sau mai multe state, națiuni, grupuri umane, pentru realizarea unor interese economice și politice; răzbel. (Fig.) Ceartă; neînțelegere, vrajbă, gâlceavă. – Din sl. *razboj* „ucidere, jaf”. (DEX)

Sunt consemnate și câteva expresii: *război civil*, *război rece*, *război psihologic*, *stare de război*. După tipul conflictului, semul caracteristic războiului este /armat/, după durată, semul este /timp relativ mare/, iar după persoanele implicate, semul este /între popoare/. RĂZBOI este marcat /disforic (negativ, neplăcut)/. Războiul marchează o perioadă critică în viața țărilor. El poate fi făcut din lăcomie, iar din punct de vedere religios, lăcomia este condamnată. Ana Pleșca a identificat într-un studiu mai multe expresii axate pe câmpul semantic al metaforei războiului, întâlnite în discursul politic. Dintre metaforele axate pe cuvinte ce fac parte din câmpul lexico-semantic al războiului amintim: *luptă*, *conflict*, *conflagrație*, *bătălie*, *măcel*, *masacru*, *armată*, *ofensivă/ defensivă*, *adversar*, *front*, *tun*, *victorie* etc. (Pleșca 303-305). Multe dintre acestea, dar cu sensul propriu, în contextul războiului înțeles ca un conflict armat între state, se regăsesc și în Biblie. Aceeași metaforă conceptuală poate fi exprimată printr-o varietate de construcții. Emilia Parpală se referă la metaforele structurale de tipul: ARGUMENT IS WAR., iar lista metaforelor cognitive este completată de Stockwell: „LOVE IS WAR/ GAME.; WAR IS A GAME/ A FAIRY TALE/ AN ILLNESS.” (Parpală 313).

În corpusul studiat nu am identificat sensul figurat al termenului RĂZBOI, cu excepția versetului din Iacov 4, 1: „De unde vin războaiele și de unde certurile dintre voi? Oare, nu de aici: din poftele voastre care se luptă în mădularele voastre?”, unde RĂZBOI are sensul de „neînțelegere”. Câmpul lexico-semantic cu nucleul RĂZBOI conține termeni ca: INVAZIE, CONFLICT, LUPTĂ, TACTICĂ, OASTE, MĂCEL („Măcelul îi urmărea” – Judecătorii 20, 42), ARME etc.

Lexemul INVAZIE nu este înregistrat în niciun verset. LUPTA, spre deosebire de război, are semul /fără folosirea armelor (de obicei)/, însă acesta

este neutralizat în multe contexte⁹. Armele pot fi de apărare, de atac: *scut, lance, arc, sabie, sulită, săgeată, piatră*: „Sabie, lance, scut” (I Regi 17, 45), „săgeată” (Isaia 37,33), piatră (I Regi 17, 50), „războinici și înarmați cu scut și sulită” (I Paralipomena 12, 8). Materialele din care sunt confecționate armele sunt: *aur* – „scuturi de aur” (III Regi 10,16), *fier, aramă* („platoșa de fier, arcul de aramă” (Iov 20, 24); „scuturi de aramă” (III Regi 14, 27) etc. În lupta spirituală de care vorbește Biblia este nevoie de anumite arme. Astfel, sunt folosite cu sens figurat lexemele *platoșa, pavăza, săgeata, coiful* (Efeseni 6. 12-17). Oastea sau oștirea este formată din: (om) războinic („scutul celor războinici” – II Regi 1, 21), bărbați viteji (vitejii) (Isaia 3, 25), obște (Numerii 26, 2). Semul incompatibil comun este [+] conflict armat pentru RĂZBOI, [-] conflict armat pentru PACE.

MÂNIA este definită astfel: „Mânie, mâinii, s.f. 1. Izbucnire de iritare violentă, dar trecătoare, împotriva cuiva sau a ceva; furie, supărare mare; necaz, ciudă 2. (pop.; adesea determinat prin: „lui Dumnezeu”, cerului”, „pământului”) Prăpăd, urgie, grozăvie, nenorocire, calamitate – lat. *Mania*” (DEX, 699).

În original, termenii pentru *mânie* sunt: *thumos* și *thumoi*. „*Thumos*, care este o formă de singular, înseamnă mânie, iar *thumoi*, care este forma de plural, înseamnă izbucniri de mânie.” (Barclay 27). Pe lângă sensul negativ, *thumos* „poate fi folosit referitor la oameni în sens pozitiv”: „Trei lucruri îl determină pe cel înțelept la mânie: un războinic care duce lipsă, din pricina sărăciei, oameni inteligenți care sunt tratați cu dispreț, un om care se îndreaptă de la neprihănire la păcat. Aici cuvântul are semnificația de indignare îndreptățită în fața a ceea ce este incorect”. (Barclay 54)

Scriitori greci nereligioși au folosit termenul *thumos*, fie în sens pozitiv, fie în sens negativ. Aristotel îl folosește fie cu sensul de „vitalitate”, fie cu sensul de „patimă”. Platon scria: „niciun suflet nu poate să se împotrivească răului, fără să simtă un nobil sentiment de revoltă (*thumos*)” (Barclay 55). Pentru că *thumos* este o mânie care nu durează mult, fiind ca focul de paie, care „se stinge la fel de repede cum s-a aprins” (Barclay 57), deducem de aici semul specific pentru mânie, și anume /trecătoare/. Așadar, semele caracteristice lexemului MÂNIE sunt: /stare (izbucnire)/, /de iritare/, /trecătoare/, /manifestată prin vorbe sau prin fapte/. În ceea ce privește direcția manifestării mâniei, putem preciza cazurile: /de la Dumnezeu către om/, /de la om către (alt) om/. În dreptul lui Dumnezeu, MÂNIA este întotdeauna /pozitivă/, iar în dreptul omului poate fi /pozitivă/ sau /negativă/.

FURIE este un termen monosemantic, având sensul: „FURIE, furii s.f. „Stare de extremă iritare; mânie nestăpânită; violență; Fig. (Rar) Dorință puternică, patimă, pornire nestăpânită – Din fr. *furie*, lat. *furia*” (DEX 458). Schema semică pentru FURIE este aceeași ca pentru MÂNIE, cu excepția semului referitor la durată, care la MÂNIE este specificat: /trecătoare/, iar la FURIE nu este indicat, semul suplimentar propriu pentru FURIE fiind cel referitor la intensitate: /extremă/.

PRĂPĂD comportă două sensuri: „Prăpăd, prăpăduri, s.n. 1. Dezlănțuire de forțe, provocată de ființe sau de elementele naturii, care provoacă mari distrugerii de bunuri sau de vieți omenești; urgie, ruină,

⁹ „V-ați încins fiecare cu arma sa de luptă” (Deuteronomul 1, 41); „Arcurile oamenilor de luptă vor doborî pe cei tineri” (Isaia 3, 18); „Gătiți scuturile și sulitele și pașii la luptă!” (Ieremia 46, 3).

dezastru. 2. Cantitate foarte mare, enormă; mulțime imensă, puhoi. – Din prăpădi (derivat regresiv).” (DEX 950).

În studiul prezent interesează primul sens. Sememul lexemului PRĂPAD (având primul sens) este compus din semele: /manifestare/, /provocare de distrugerii mari/, /negativ/.

În ceea ce privește relațiile semantice din această paradigmă, PACE și LINIȘTE sunt sinonime în anumite contexte, ca și RĂZBOI – BATALIE – LUPȚĂ, iar PACE și RĂZBOI se află în raport de antonimie. FURIE, MÂNIE și PRAPAD sunt stări graduale, de intensități diferite.

1.2. Analiza contextuală

Contextul poate ajuta la rezolvarea unor probleme semantice. Contextul a primit diverse definiții. În *Dictionnaire d'analyse du discours*, apărut sub direcția lui Patrick Charaudeau și a lui Dominique Maingueneau, contextul este definit astfel: „Contextul oricărui element X este în principiu tot ceea ce înconjoară acest element” (t. n.) (Charaudeau, Maingueneau 134). Autorii diferențiază între contextul verbal (numit și cotext) și cel non-lingvistic (situațional, social, cultural). Maurice Kauffer, în articolul *Le sens contextuel des «actes de langage stéréotypés»*, inclus în volumul *Studies in Modern Languages and Literature* (2018), face tipologia structurală a contextelor, diferențiind astfel: context lingvistic sau intern și context extralingvistic sau situațional (Schmoll); context imediat sau largit; context orientat la dreapta sau la stânga raportat la element; context static sau dinamic (Kerbrat-Orecchioni) (Kauffer 42-43). În același studiu se amintește de problema de metodă ridicată de Kleiber, și anume dacă analiza pleacă de la valoarea semantică a unității analizate, căutând apoi utilizări contextuale ale acesteia sau dacă se abstrage valoarea unității plecând de la utilizările sale. Pentru cuvintele monosemantice, contextul nu ajută în identificarea sensului decât dacă este folosit cu sens figurat acel lexem; în schimb, „contextualizarea dobândește funcție de identificare a sensului, mai ales în raport cu semnele lexicale polisemantice” (Păcuraru 260). Condițiile de producere a situației de enunțare sunt practic răspunsurile la întrebările propuse de Kleiber: „cine pronunță, pentru cine, când, cum, unde, în ce condiții, cu ce scop sau cu ce intenții?” (Kleiber 20).

PACE apare în diverse contexte în Biblie: „Tot poporul acesta va ajunge cu pace la locul său” (Ieșirea 18, 23); „Să primească pacea” (Deuteronomul 20, 11); „Iar de nu se va învoi cu tine la pace și va duce război cu tine, atunci s-o înconșori” (Deuteronomul 20, 12); „Să nu le dorești pace” (Deuteronomul 23, 6); „Poporul din el trăiește în pace” (Judecătorii 18, 7), „Trăiți în pace unii cu alții” (Marcu 9,50); „A fost pace între Hiram și Solomon” (III Regi 5,12); „Și s-a dus călărețul călare în întâmpinarea lui și a zis: *Cu pace vii?*” (IV Regi 9,18); „În acele vremuri n-a avut pace, căci mari tulburări au fost între toți locuitorii țărilor” (II Paralipomena 15, 5) etc.

Lexemul PACE cu sensul 1 din DEX: „stare de bună înțelegere între popoare” este asociat cu verbe ca: *a ajunge* (cu), *a primi*, *a se învoi* (la), *a dori*, *a trăi* (în), *a fi*, *a veni* (cu), *a avea*, *a se întoarce* (cu), *a binecuvânta* (cu), *a urî*, *a se ruga* (pentru), *a revărsa*, *a vesti*, *a aștepta*, *a statornici*, *a propovădui*, *a iubi*, *a aduce*, *a căuta*, *a lua*. Cel mai adesea, lexemul PACE apare asociat cu verbe din vocabularul fundamental, multe dintre ele exprimând dorințe. Dintre prepozițiile ce însoțesc lexemul PACE, în exemplele date, cel mai adesea este folosită prepoziția simplă *cu*, în calitate de predicat de tip relațional. Grupul prepozițional *cu pace* este implicat într-o

relație dinamică alături de verbele determinate și nu se formează sintagme fixe. Așa cum arată Alina-Paula Neamțu, prepoziția *cu*, în calitate de predicat, are mai multe realizări sintactice, „chiar dacă nominalele pe lângă care stă sunt limitate ca arie semantică” (Neamțu 167). Menționăm că nu există grupuri nominale care să conțină lexemul PACE precedat de prepoziția *cu*, fiind preferată prepoziția *de*, în cele mai multe cazuri: *vești de pace*, *semn de pace* etc.

Pozițiile sintactice frecvente pentru lexemul PACE sunt acelea de complement direct (Deuteronomul 20, 11), complement prepozițional (Deuteronomul 20, 12), subiect (III Regi 5, 12). Prezentăm câteva modele structurale¹⁰ întâlnite: V + N₁ + Prep. + N₀ + Conj. + N₀ („A fost pace între Hiram și Solomon” – III Regi 5, 12); V + N₁ + Conj. + N₂ („Iubiți adevărul și pacea” – Zaharia 8, 19).

Pentru că PACE are mai multe sensuri, putem include acest termen în mai multe subcâmpuri. Astfel, pentru sensul 1 din dicționar („stare de bună înțelegere între popoare”), lexemul se încadrează în stările raportate la popoare, pentru sensul 4 („liniște sufletească, stare de calm sufletească”), PACE se include la relațiile intrapersonale. PACE apare uneori în același context/ verset cu antonimul său, RĂZBOI: „Dacă ei au venit pentru pace, să-i prindeți de vii, iar dacă au venit pentru război, tot de vii să-i prindeți” (III Regi 20, 18). Practic, subiectul păcii se întinde în toată Scriptura, atât în Vechiul Testament, cât și în Noul Testament. Lexemul PACE este asociat și cu substantive: „oameni de pace” (Facerea 42, 34); „jertfă de pace” (Ieșirea 29, 28); „semn de pace” (I Regi 20, 7); „vești de pace” (Numerii 21, 21); „legământul Meu de pace” (Numerii 25, 12); „cuvinte de pace” (Deuteronomul 2, 26); „îndemnare de pace” (Deuteronomul 20, 10); „căile păcii” (Pilde 3, 17); „sfaturi de pace” (Pilde 12, 20); „vreme de pace” (Ecclesiastul 3, 8); „Domn al păcii” (Isaia 9, 5); „solii pentru pace” (Isaia 33,7); „drumul păcii” (Isaia 59, 8); „belșug de pace” (Ieremia 33, 6) sau este asociat cu adjective: „omul făcător de pace” (Psalmii 36, 37); „bună pace” (Isaia 30, 15). Ca determinant al substantivului *pace* apare și adjectivul *desăvârșită* (Zaharia 6, 13), dar pentru sensul 3 din DEX „înțelegere”. Este valorificat și sensul figurat al cuvântului: „Să aducă munții pace poporului Tău” (Psalmii 71, 3); „Dreptatea și pacea s-au sărutat (Psalmii 84, 11); „Căci El este pacea noastră” (Efeseni 2, 14), în ultimul caz pacea este identificată cu o persoană.

Cu sensul 2 din DEX, („stare sufletească lipsită de zbucium, de frământări; tihnă, pace, seninătate”), lexemul LINIȘTE se regăsește în diverse contexte: „Domnul Dumnezeu va da liniște fraților voștri” (Deuteronomul 3, 20); „Liniștea ta să țină cât zilele vieții tale” (Deuteronomul 33,25); „Le-a dat Domnul liniște și odihnă din toate părțile” (Iosua 21, 44); „Astfel au trăit Iuda și Israelul în liniște” (III Regi 4, 25); „Să fie pace și liniște în zilele vieții mele” (IV Regi 20,19) etc. În versetele din IV Regi 20,19; I Paralipomena 22, 9; Pilde 1, 33 apare expresia „pace și liniște”, ceea ce arată că în viziunea emițătorului cele două lexeme nu sunt sinonime perfecte, ci se completează sensul. O asociere asemănătoare se întâlnește în versetul din Iosua 21, 44: „liniște și odihnă”. Câteva modele structurale furnizate prin analiza sintactică întâlnite în versetele referitoare la LINIȘTE

¹⁰ Am notat cu V – verbul, cu N – substantivul, cu N₀ – substantivul referitor la ființe, cu Adj. – adjectivul, cu Prep. – prepoziția, cu Pron. – pronumele, cu Conj. – conjuncția, cu Pos. – posesivul, cu Adv. – adverbul.

sunt următoarele: $N_0 + V + N_1 + N_0 + Adj$ („Domnul Dumnezeu va da liniște fraților voștri” – Deuteronomul 3, 20); $V + N_1 + Conj. + N_2 + Prep. + N_3 + Pos. + Adj.$ („Să fie pace și liniște în zilele vieții mele” – IV Regi 20,19). Remarcăm preponderența funcției de complement direct (de exemplu în I Paralipomena 23, 25) pentru lexemul LINIȘTE, dar se regăsesc și situații când este subiect (Deuteronomul 33,25), nume predicativ (Isaia 32, 17) sau atribut (Isaia 33, 20).

Lexemul NELINIȘTE are puține ocurențe în corpusul studiat, dar situațiile de neliniște sunt mai numeroase: „Atunci nu va fi pentru inima domnului meu amărăciune și neliniște” (I Reg, 25, 31); „Și a răspuns David: *Sunt într-o mare neliniște! Să cad mai bine în mâinile Domnului*” (I Paralipomena 21, 13); „Mâhnitu-m-am întru neliniștea mea și m-am tulburat de glasul vrăjmașului și de necazul păcătosului” (Psalmii 54, 2) etc. Neliniștea poate fi provocată de întârzierea fiului care nu a sosit acasă (I Regi 10, 2), de strămtorarea oamenilor necredincioși (II Regi 7, 10), de posibila trădare de țară (IV Regi 6, 11), de amenințarea altor popoare (Isaia 30, 5). Analizând contextul situațional în care David rostește cuvintele: „Sunt într-o mare neliniște! Să cad mai bine în mâinile Domnului” (I Paralipomena 21, 13), putem preciza că, anterior, regele poruncise să se efectueze număratoarea poporului, lucru care nu a plăcut Domnului. Deși Ioab încercase să îl împiedice să facă aceasta, David insistă, iar când își dă seama că „s-a purtat nepriceput” (I Paralipomena 21, 8), fiind pus în fața unei alegeri de către prorocul Gad, regele Israelului cere să cadă mai bine în mâinile Domnului, gândindu-se la îndurările Lui, decât în mâinile oamenilor.

Lexemul RĂZBOI se regăsește în diverse contexte în Biblie: „S-a întâmplat să facă aceștia război cu Bera, regele Sodomei [...]”(Facerea 14, 2); „Și s-a făcut război în cer” (Apocalipsa 12, 7); „Când veți merge la război împotriva vrăjmașilor care năvălesc asupra voastră [...]” (Numerii 10, 9); „La ce ne duce Domnul în pământul acela, ca să cădem în război?” (Numerii 14, 3); „Locuitorii Sionului vor cădea de sabie și vitejii lui în războaie” (Isaia 3, 25); „De nu vei asculta, voi ieși cu război înaintea ta” (Numerii 20, 18); „Înarmați dintre voi oameni pentru război, ca să meargă împotriva Madianiților” (Numerii 31, 3); „Pe aceștia i-a trimis Moise la război” (Numerii 31, 6) etc.

Termenul RĂZBOI este asociat cu verbe ca: *a (se) face, a merge, a cădea* (cu sensul de „a muri”), *a ieși, a înarma, a trimite, a se întoarce, a fi, a se duce, a intrarma* (inv. și pop.), *a începe, a duce, a ieși, a lua, a purta, a întâmpina, a se liniști, a se ridica, a porni, a învăța, a bate, a pleca, a veni, a se da, a se strânge, a chema, a se aduna, a se afla, a muri, a deprinde, a încinge, a vărsa, a se pregăti, a birui, a trebui, a se înscrie, a avea, a voi, a prevesti, a vedea, a doborî, a atinge, a jefui, a se scula, a se bate, a auzi*. De asemenea, termenul *război* este în același context cu locuțiunile verbale: *a se pune în rândulială, a lua parte, a pune capăt*. Războiul înseamnă animație, de aceea cuvântul *război* este determinant al verbelor de mișcare, precum: *a pleca, a se duce, a merge, a porni*.

Observăm prezența verbelor de tip incoativ: *a începe*, precum și a verbelor sau a locuțiunilor verbale de tip terminativ: *a se întoarce, a pune capăt*, toate cu referire la război. Este prezentă în materialul studiat și asocierea lexemului RĂZBOI cu substantive ca: „vreme de război” (Ieșirea 1, 10); „care de război” (Ieșirea 14,6); „strigăte de război” (Ieșirea 32, 17); „cartea războaielor” (Numerii 21, 14); „pradă de război” (Numerii 31, 26); „căpetenii de război” (Deuteronomul 20, 9); „timpul războiului” (Judecătorii 11, 5); „arme de război” (Judecătorii 18, 11); „mersul războiului” (II Regi 11,

7); „oameni de război” (II Paralipomena 28, 6); „zile de război” (Iov 38, 23); „grozăviile războiului” (Isaia 21, 15); „furiile războiului” (Isaia 42, 25); „prinși de război” (Ieremia 33, 26); „prăpădul războiului” (Osea 10, 14); „arc de război” (Zaharia 9, 10); „zvonuri de războaie” (Matei 24, 6) sau cu adjective: „buni de război” (Deuteronomul 2, 16).

Primul război relatat în Scriptură, în Facerea 14, 2, s-a desfășurat între două coaliții formate din patru, respectiv cinci armate, ceea ce sugerează amplitudinea conflictului. În Galateni 5, 17 – „Căci trupul pofteste împotriva duhului, iar duhul împotriva trupului [...]”, se vorbește despre războiul din suflet, iar acest verset precedă enumerarea care conține faptele trupului, respectiv roada [sic!] Duhului. Pentru că funcția cea mai întâlnită pentru lexemul RĂZBOI este aceea de circumstanțial de loc (Numerii 32, 6), ilustrăm modelele structurale prin schema următoare: V + Prep. + N₁ + Prep. + N₀ („Veți merge la război împotriva vrăjmașilor” – Numerii 10, 9). Se regăsesc și alte poziții sintactice pentru RĂZBOI, cum ar fi: complement direct (Deuteronomul 2, 19), subiect (Apocalipsa 12, 7), circumstanțial de scop (Numerii 32, 29). Atât lexemele PACE, cât și RĂZBOI sunt asociate cu substantive ca: *oameni* (de pace sau de război), *vreme* (de pace sau de război), *vești* sau sinonimul acestuia – *zvonuri* (vești de pace/ zvonuri de război). Referințele la război sunt mult mai multe în Vechiul Testament comparativ cu Noul Testament. Din exemplele date, se observă că uneori Dumnezeu îngăduie războiul. Contextul istoric în majoritatea exemplelor în care apare lexemul RĂZBOI este acela de conflict între poporul Israel și alte nații.

Lexemul MÂNIE se regăsește cu sensul 1 din DEX în diverse contexte în Biblie: „Stăpânul [...] s-a aprins de mânie” (Facerea 39, 19); „Acesta a pricinuit o mare mânie asupra israeliților” (IV Regi 3, 27), în cazul de față *mânie* având sensul de „supărare mare”; „Aman s-a umplut de mânie” (Eстера 3, 5 – Reacția căpeteniei Aman, atunci când nu i s-a închinat Mardoheu, a fost mânia.); „El a privit cu mânie” (Eстера 5,1) etc. Termenul MANIE este asociat cu verbe ca: *a se aprinde*, *a pricinui*, *a se umple*, *a privi*, *a împinge*, *a se tulbura*, *a vrăjmăși*, *a înghiți*, *a se sui*, *a rupe*, *a doborî*, *a aduna*, *a izbăvi*, *a se supune*, *a pieri*, *a întărâta*, *a ațâța*, *a rândui*, *a se ruga*, *a avea*. Așa cum arată Le Pesant și M. Mathieu-Colas, „alături de verbele cauzative generale, fiecare clasă predicativă este susceptibilă să aibă forme cauzative adecvate, de exemplu: *a stârni mânia*” (t.n.) (Le Pesant, Mathieu-Colas, 1998: 18). Într-adevăr, în cazul de față am identificat verbele cauzative: *a întărâta*, *a ațâța*, *a împinge* etc.

Termenul MANIE este adesea asociat (determinant al) substantivelor: „ceasul mâniei” (Iov 21, 30); „puhoaiile mâniei” (Iov 40, 11); „mulțimea mâniei” (Psalmii 9, 24); „toiagul mâniei” (Pilde 22, 8); „întărâtarea mâniei” (Pilde 30, 33); „fiii mâniei” (Efeseni 2, 3). Lângă adjective, lexemul MANIE poate fi centru sau adjunct: „mare mânie” (IV Regi 3, 27)- (inversiune); „mânie strașnică” (Eстера 5, 1); „plin de mânie” (Eстера 7, 1); „mânie puternică” (Pilde 21, 14). Se regăsesc în corpusul studiat și locuțiunile adjectivale: „iute la mânie” (Pilde 14, 17); „încet la mânie” (Pilde 14, 29); „aprig la mânie” (Pilde 19, 19); „zăbavnic la mânie” (Iacov 1, 19). Coeziunea dintre componentele grupurilor nominale „mare mânie”, „mânie strașnică”, „mânie puternică” este realizată prin acordul în gen, număr și caz impus adjectivului de către substantiv (*Gramatica limbii române* 2, 77).

Când se referă la Dumnezeu, lexemul MANIE apare însoțit de adjectivul *înfocată*: „mânie înfocată” (Isaia 30, 27). O caracteristică a lui Dumnezeu este aceea că nu este grabnic la mânie: „fiind Dumnezeu iubitor și

iertător, negrabnic la mânie (Neemia 9, 17). Observăm că, în multe cazuri, mânia este determinant pentru lexeme referitoare la lumina strălucitoare: *flacăra, văpaie, foc, aprindere*, ceea ce arată puterea ei grozavă. Dacă mânia, care este considerată un păcat capital, este îndreptată împotriva lui Dumnezeu, poate fi încălcată porunca a treia; dacă este contra părinților, este încălcată porunca a cincea; iar dacă mânia se dezlănțuie asupra aproapelui, se încalcă porunca a șasea, întrucât poți uide și cu vorba. De altfel, „cine va păzi toată legea, dar va greși într-o singură poruncă, s-a făcut vinovat față de toate poruncile” (Iacov 2,10). Mânia este atribuită atât oamenilor, cât și lui Dumnezeu:

Mânia umană este înfățișată de obicei ca o pierdere a autocontrolului care duce la o comportare nepotrivită. În Vechiul Testament, mânia lui Dumnezeu diferă de majoritatea exemplelor de mânie umană. Din modul de exprimare a mâniei lui Dumnezeu nu rezultă pierderea controlului. Ci mânia lui are drept urmare judecări bine gândite împotriva păcatului. (*Dicționar de imagini și simboluri biblice* 608-610)

Mânia, manifestată fiziologic prin întristarea și prin posomorârea feței, poate conduce la crimă, așa cum s-a întâmplat cu Cain, care l-a ucis pe fratele lui, Abel (Facerea 4, 6-7). Un caz de manifestare a mâniei relatat în Noul Testament este cel din Fapte 18, 12 – „Iudeii s-au ridicat toți într-un cuget împotriva lui Pavel și l-au adus la tribunal”. Pavel se afla în acel moment în Corint și iudeii erau nemulțumiți de învățăturile lui, dar proconsulul Ahaiei nu a luat seama la învinuirile aduse lui Pavel. Pozițiile sintactice regăsite în versetele exemplificate sunt: circumstanțial (Facerea 39, 19), complement direct (IV Regi 3, 27), complement prepozițional (Efeseni 6, 4), mai rar subiect (Psalmii 77, 25) etc. Câteva scheme sintactice întâlnite în care apare lexemul MÂNIE sunt următoarele: Pron. + V + Adj. + N + Prep. + N₀ – „Acesta a pricinuit o mare mânie asupra israeliților” – IV Regi 3, 27); Pron. + V + Prep. + Pron. + Prep. + N – „Ne vom izbăvi prin El de mânie” – Romani 5, 9).

Nu sunt foarte numeroase contextele în care apare lexemul FURIE în materialul cercetat: „Cu cel înfierbântat de furie să n-ai niciun amestec” (Pilde 22, 24); „Și voi lupta Eu însumi împotriva voastră [...] cu mânie, cu urgie și cu multă furie” (Ieremia 21, 5); „Regele s-a mâniat și, în marea lui furie, a poruncit să fie uciși toți înțelepții din Babilon” (Daniel 2, 12); „El va ieși cu furie grozavă ca să prăpădească și să nimicească pe mulți” (Daniel 11, 44) etc. În Ieremia 5, 22 apare verbul *a se înfuria*, referitor la mare, iar în Fapte 26, 11 – „înfuriindu-mă împotriva lor”, furia aparține omului. FURIE este asociat cu diverse verbe: *a lupta cu furie, a porunci în furie, a ieși cu furie, a fremăta de furie, a răsplăti*, cu adjectivele: *multă, mare, grozavă*; precum și cu substantive: *furiile războiului*. Sunt mai rare cazurile când lexemul FURIE se referă la Dumnezeu decât la om. „Furie conduce spre câmpul lexico-semantic răutate” (Ciolac 189).

Analizând versetul „Regele s-a mâniat și, în marea lui furie, a poruncit să fie uciși toți înțelepții din Babilon” (Daniel 2, 12), observăm că urmările furiei pot fi tragice, conducând la moarte, ca și în cazul mâniei. În Naum 1, 6, furia vine din partea divinității. Cel mai adesea, lexemul FURIE se poziționează în funcția de complement prepozițional (Pilde 22, 24), dar poate fi și atribut (Apocalipsa 14, 8). Am identificat schemele: Pron. + [...] + V + Prep. + N₁ + Prep. + N₂ + Pron. („Ei fremătau de furie în inimile lor” – Fapte 7, 54); Pron. + V + [...] + N + Pos. („El a vărsat furiile războiului” – Isaia 42, 25).

Contextele biblice în care apare lexemul PRĂPĂD nu sunt numeroase: „Și-a adus aminte Dumnezeu de Avraam și a scos pe Lot afară din prăpădul cu care a stricat Dumnezeu cetățile, unde trăia Lot” (Facerea 19, 29); „Vă rugați Domnului Dumnezeului vostru să abată în orice chip de la mine prăpădul acesta!” (Ieșirea 10, 17); „Să înceteze prăpădul în popor” (I Paralipomena 21, 22); „Nu te vei teme de prăpăd când va veni” (Iov 5, 21) etc. Din exemplele date, observăm că prăpădul poate fi abătut de Dumnezeu asupra unui popor sau de la un popor, dar el poate fi provocat și de om. PRAPAD se poate afla în poziția unui complement prepozițional (Iov 5, 21), a unui complement direct (Ieșirea 10, 17), a unui subiect (Isaia 11, 9), a unui circumstanțial (Facerea 19, 29). Dintre schemele identificate menționăm: V + Prep. + N₀ + Adv. + Prep. + N („A scos pe Lot afară din prăpăd” – Facerea 19, 29); Pron. + V + Prep. + N („Nu te vei teme de prăpăd” – Isaia 5, 21). În tabelul 1 sunt evidențiate semele comune și variabile pentru lexemele analizate.

Tabel 1. Clasa stărilor/manifestărilor asociate binelui și răului – PACE, LINIȘTE, NELINIȘTE, RĂZBOI, MANIE, FURIE, PRAPAD

Lexeme	Seme substanțiale comune		Seme variabile			
	Sem substanțial	Stare (abstract)	Tipul stării	Raportare (relațional)	Intensitate	Valoare/nonvaloare; pozitiv/negativ
PACE	+	+	de bună înțelegere	popor-popor	nemarcată	+
LINIȘTE	+	+	lipsită de zbucium	intrapersonal popor-popor	nemarcată	+
NELINIȘTE	+	+	de agitație	intrapersonal	nemarcată	–
RAZBOI	+	+	de conflict armat	popor-popor	nemarcată	–
MANIE	+	+	de izbucniri violente	Dumnezeu -om; om-om	puternică temporară	– / +
FURIE	+	+	de iritare	om-om Dumnezeu -om	extremă	–/+
PRAPAD	+	+	de calamități	Dumnezeu -om; om-om	maximă	–

Concluzii

Istoria cuvintelor biblice poate fi fascinantă. Limbajul, considerat o formă complexă a culturii, în special limbajul biblic, este crucial în modul în care

oamenii percep lumea sau Îl înțeleg pe Dumnezeu. Unitățile lingvistice analizate sunt nume de stări sau de manifestări specifice omului sau lui Dumnezeu. Hiperonimul pentru toate lexemele analizate poate fi considerat cuvântul *stare*. Au fost analizate cuvintele cu sensul lor de bază, în principal, unele dintre ele căpătând plasticitate contextuală. Lexemele studiate se regăsesc în multe combinații, îndeplinind astfel diverse funcții sintactice. Termenii PACE și RĂZBOI pot fi considerați universalii, având un caracter însemnat în lume. Termenul LINIȘTE apare relativ de puține ori în Biblie, însă semnificația acestuia este importantă, conceptul marcând un ideal, atât în ceea ce privește viața personală, cât și în raportul dintre popoare, starea de liniște, de pace, fiind preferată războiului. Lexemele MÂNIE și FURIE, având înțeles asemănător, sunt interschimbabile în anumite contexte. PRAPĂD, deși nu este definit drept stare, are indicate sinonime care sunt stări (furie, de exemplu).

Dicționarele curente oferă definiții, dar sensul cuvintelor este actualizat în diverse contexte. Sememele, constituite în contextul lingvistic și extralingvistic, au evidențiat mai bine semnificațiile termenilor discutați. Sensul în limbă al lexemelor date nu se reduce la semnificația în uz. Privite din perspectivă relațională, elementele date se află în relație de sinonimie (PACE – LINIȘTE; MÂNIE – FURIE, uneori); în relație de antonimie (PACE – RĂZBOI; LINIȘTE – NELINIȘTE). Inventarul oferit poate fi un punct de pornire util pentru orice cercetător ulterior al câmpului.

Bibliografie

- Academia Română. *Gramatica limbii române*, vol. I. *Cuvântul*. București: Editura Academiei Române, 2008; vol. al II-lea. *Enunțul*. București: Editura Academiei Române, 2008.
- Barclay, William. *Analiza semantică a unor termeni din Noul Testament*. Traducere de Doris Laurențiu, Wheaton. Illinois: Societatea Misionară Română, 1992.
- Biblia sau Sfânta Scriptură*. București: Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1988.
- Bossmann, Hadumod. *Dictionary of Language and Linguistics*. Translated and edited by Gregory Trauth, Kerstin Kazzazi. London: Routledge, 2006.
- Charaudeau, Patrick, Maingueneau, Dominique. *Dictionnaire d'analyse du discours*. Paris: Edition du Seuil, 2002.
- Ciolac, Antonia. „Dezvoltarea câmpului lexico-semantic cu nucleul *sânge* în limbile franceză și spaniolă”. *Studii și cercetări lingvistice*, LXX, nr. 2. București: 2019. 180-190.
- DAS = Bucă, M., Evseev, I., Kiraly, Fr., Crașoveanu, D., Vasiluță, L.. *Dicționar analogic și de sinonime al limbii române*. București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1978.
- DEX = Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”. *Dicționarul explicativ al limbii române*. Ediția a II-a, revăzută și adăugită. București: Editura Univers Enciclopedic Gold, 2016.
- Dicționar de imagini și simboluri biblice*. Leland Ryken, Lames C. Wilhoit, Tremper Longman III (editori). Coordonarea traducerii și editării de specialitate de Silviu Tatu. Oradea: Editura Casa Cărții, 2014.
- DLR = Academia Română, *Dicționarul limbii române. Serie nouă*. București: Editura Academiei Române, 2010.
- Kauffer, Maurice. « Le sens contextuel des “actes de langage stéréotypés” ». *Studies in Modern Languages and Literature*, Vol. 42. Nr. 4, (2018): 42-43. Ed. Jolanta Knieja. Lublin: Maria Curie – Skłodowska University.
- Kleiber, Georges. « D'un contexte à l'autre: aspects et dimensions du contexte ». *L'Information Grammaticale*, N. 123, (2009): 17-32.

- Le Pesant, Denis, Michel Mathieu-Colas. « Introduction aux classes d'objets ». *Langages*, 32e année. n^o131. 1998. 6-33.
- Neamțu, Alina-Paula. „Sintaxa prepoziției *cu* în limba română. Dificultăți de interpretare, ambiguități, controversă”. Iulian Boldea (editor), *Multiculturalism through the Lenses of Literary Discourse*. (2019): 162-167. Tîrgu-Mureș: Arhipelag XXI Press.
- Parpală, Emilia. „Stilistică/ Poetică și cognitivism: concepte fundamentale”. *Filologia modernă: realizări și perspective în context european* Abordări interdisciplinare în cercetarea lingvistică și literară (In memoriam acad. Silviu Berejan). Ediția a IV-a, 10-12 noiembrie 2010, Chișinău, Republica Moldova: Institutul de Filologie, 2012. 309-315.
- Păcuraru, Veronica. « La contextualité et la désambiguïsation sémantique des signes lexicaux ». *Studii și Cercetări de Onomastică și Lexicologie (SCOL)*, Anul IV, nr. 1-2, (2011): 240-260. Craiova: Editura SITECH.
- Pleşca, Ana. „Metafora războiului în discursul politic”. *Limba română*, nr. 7-8, anul XXVIII (2018): 299-306.
- Toma, Raluca Felicia. *Dicționar comentat de cuvinte și expresii de origine biblică*. București: Editura Universitară, 2011.